

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt IV. Idem. in Concilio a Turonen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

tit. 3. num. 10. Diana d. tract. 8. qui prosequitur expositionem Concilii Trident. & explicat quomodo possit Episcopus applicare diças penas pecuniarias locis piis. Et pro exactione ipsius mul-

Et non teneri iudicem ecclesiasticum auxilium Brachii secularis invocare, probat Solorzanus supra, n. 81.

CAPVT IV.

Idem, in Concilio^a Turonen.

CAlumniam & audaciam temerè litigantium condemnando in expensis, & alio multiplici remedio sanctio^b Imperialis compefcit. Quoniam igitur sacris institutis consonare dignoscitur, præcipimus, ut de cætero in^c causis pecuniariis victus victori in expensis condemnerur, nisi sententia pro^d absente feratur.

NOTÆ.

^a **T**uronensi.) Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 5. & post Concil. Lateran. part. 3. cap. 2. non tamen reperitur textus hic in ipso Concilio Turonensi, ut jam notavit Ant. August. in presenti. De Concilio Turonensi nonnulla notavi in cap. majoribus 8. de præbend.

^b **Imperialis.**) Relata in l. properandum, §. si autem, Cod. de iudiciis, l. 4. & 5. Cod. de fruct. & litium expensis.

^c **Pecuniariis.**) Hic rectè deducunt Fachineus lib. 1. contror. cap. 42. Balboa in cap. significaverunt 11. num. 29. de except. in causis criminalibus regulariter victum non esse condemnandum in expensis: pro qua sententia facit disertus textus in l. non ignoret, Cod. de fruct. & litium expensis: ubi Imperator agnoscit, discrimen, quod versatur inter causas civiles, vel criminales, his verbis: Vel delata non probaverit, pro calumnia quidem penam luat legibus constitutam, pro pecuniaria verò causa, post sumptus, considerat à quantitate postulatorum, vel mediitineris intervallo, condemnationem pro estimatione iudicis sustinebit. Nec contrarium probatur ex generalitate, quâ utitur Imperator in l. properandum, §. si alterutra, Cod. de iudiciis: nam licet in principio ipsius textus Imperator ageret tam de causis civilibus, quàm criminalibus quoad statuendum tempus, intra quod lis finire debebat; tamen dum ad expensas solvendas descendit, tantum agit de causis civilibus. Nec etiam obstat textus in l. 3. C. qui accusare, ibi: Non solum extrâ ordinem estimatione iudicis puniendi sunt, sed etiam sumptus, quos in eam rem, & circa ipsum iter ad litem vocati fecerunt, pendere coguntur. Nam ibi agit Imperator de accusatore contumace, non verò de eo, qui victus fuit in iudicio criminali.

^d **Pro absente.**) Consonat textus in dict. l. properandum, §. si autem, Cod. de iudiciis. Et rationi consonum est hoc; nam iniquum videtur, ut absens & contumax, qui alioquin non auditur nisi refusus expensis, l. sancimus, Cod. de iudic. expensas à præsentem repetat. Deinde quia Imperator in dict. l. properandum, §. si autem, vult eum in penam contumaciæ obligatum esse ad expensas, quas reus præsentem fecit; ergo implicat, & absurdum est dicere, reum præsentem condemnandum esse in expensis ipsi actori absentis. Quare rectè Alexander III. in præsentem à generali obligatione victi solvendi expensas victori, excepit casum, in quo sententia pro absente lata est.

COMMENTARIUM.

QUoad penam temerè litigantis non semper unum idemque jus observatum reperitur; olim enim in ipso ingressu litis, tam actor, quam reus pecuniam deponebant in aede sacra, ut victus & qui condemnatus evasisset, illà pecunià multaretur, qui verò obtinisset, pecuniam suam recuperaret: quæ pecunià à loco sacro, ubi deponeretur, & quia propter ararii rationem, & factorum publicorum multitudinem in rebus divinis consumebatur, dicebatur sacramentum, Varro lib. 4. de lingua Latina, ibi: Qui petebat, & qui inficiabatur, de aliis rebus uterque quingentos æris ad Pontificem deponebant, de aliis rebus item certo alio legitimo numero æsium: qui iudicio vicerat, suum sacramentum à sacro auferbat: victi ad ararium redibat. Festus Pompeius ibi: Sacramentum æs significat, quod pena nomine penditur. De qua pecunià agunt Valer. Max. lib. 7. cap. 8. ibi: Aphronia tamen cum sorore sacramento contendere noluit, testamentumque matris patienti quàm iudicio convellere sanctius esse duxit. Cicero in oratione pro Milone, ibi: Eam denique, cui nulla lex erat, nullum jus civile, nulli possessionum termini, qui non calumnia litium, non iniustus iudicis, ac sacramentis alienos fundos; sed castris, exercitiis, signis inferendis petebat. Quem ita exponit Budeus ad Pandectas in l. ult. ff. de orig. jur. fol. 24. Quod etiam ipsum expendit in lib. de Oratore. Qui enim contendebant, invicem se provocabant sacramento quadragenario, vel quinquagenario, juxta divinitatem causarum, in hunc modum: Si malè petis, quinquaginta asses dare spondes? Et actor spondebat. Deinde interrogabat: Si malè te defendis, & sine causa litigas, totidem promittis? Et reus itidem respondebat. Cicero in oratione pro Roscio, & pro Cecinna: allusitque eleganter sacra pagina apud nostrum Vulgatum, Sapientia capitulum sine. Dicebatur sacramentum, quia pecunià promissa statim apud aedem Saturni deponeretur. Iidorus lib. 5. orig. cap. 24. in fine, Festus verbo Sacramentum. Unde is, qui vincebat, suos nummos referebat: nummi verò illius qui succubuerat, apud ararium Saturni manebant. Varro lib. 4. de lingua Latina. Hinc exponitur Iulianus in princip. Instit. de pena temerè litigantium ubi ait penam pecuniariam olim deterritos fuisse perperam litigantes: quæ fuit, quæ promittebatur per dictam sponsonem, vel alia major, si sub majori contendere volebant, veluti tertia, quinta, vel decimæ partis litis, §. 1. ubi Theophilus, cod. tit. Hac autem major pena non deponeretur in arca Pontificum, quia solis litigantibus

tibus manebat; ideo victor ex sponſu contravictum agebat ad pœnam. Docent Budeus in annotation. priorib. ad Pandect. pag. mibi 94. Pollutus lib. 5. hyst. fori Rom. cap. 5. Buisson. lib. 5. de formul. pag. 369. Pitheus lib. 1. advers. cap. 13. Osualdus lib. 24. Donel. cap. 3. litera E. & cap. 13. litera D. Deliderius Heraldus ad Arnobium advers. Gentes lib. 4. pag. 137. Joan. Funger. in etymol. verbo Sacramentum. Ex qua observatione explicari potest textus in l. 3. S. idem scribit. ff. de pecul. ubi docetur, non minus contrahi in iudicio, quam per stipulationem, videlicet propter sponſiones istas, quæ in initio litis ultro, citroque interponebantur. Inde novationem necessariam per litis contestationem contingere docetur in l. delegare 11. l. aliam 29. ff. de novat. & explicant Brissonius lib. 2. de solut. tit. de novat. Valentia lib. 2. illustr. tract. 2. cap. 9. Wisembach. disp. 40. num. 13. Illustrant Pitheus lib. 1. advers. cap. 18. Germonius lib. 3. de sacror. immunit. cap. final. num. 26. Pancirolo lib. 1. var. cap. 39. Revardus lib. 2. var. cap. 18. Vasconcellos ad titulum de sacramentis non iter. Cujac. in l. 69. ff. de legat. 2. de quo sacramento aliqui accipiunt textum in l. 1. §. 5. ff. de extraord. in cognit. Postea statutum fuit, ut actor in initio litis decima ipsius litis calumnie nomine caveret, hoc est decimam partem litis, ni vicisset, reo preſtiturum. Extat constitutio Diocletiani, quam ex Codice Hermogeniano restituit Cujacius lib. 7. observ. cap. 6. quæ ejus repromissionis decimæ partis meminit, ibi: Quippe si per calumniam hoc cum facere confidis, remedio repromissio-

nis initio postulata calumnie decime partis ejus, quod competit, tibi condemnare cum desiderare potes. Extat etiam vestigium in l. 4. Cod. de fruct. & lit. expens. & in formula veteri, cap. 29. & apud Francos non aliàs litum expensas cognitatas fuisse, quam per hanc decimam partem litis, probat Bignonius in notis ad Marcullsum. lib. 1. cap. 20. Hanc tamen pœnam obſoletam sustulit Justinianus in l. ult. §. antiqua, Cod. de jurejur. propter calum. §. hæc autem; Instit. de pœna temerè litig. eandemque postea reduxit non abolito calumnie jurejurando, in novella 112. ut ita temerè litigantes variis afficerentur pœnis. Quam legalem sanctionem etiam in causis ecclesiasticis procedere statuit Alexand. III. in presenti, ita ut semper victus victori in expensis damnetur, si temerè, & calumnie causâ litigavit, l. properandum, §. & si quid, ubi Cujac. C. de judic. l. 2. ff. si mul. ventris; ubi Cujacius. Quando tamen quis dicatur temerè litigare, & plura de expensis in iudicio solvendis congesſerunt Cujacius lib. 12. obs. cap. 1. Hothomanus in dict. l. properandum, §. 6. Parladorius lib. 2. ver. quotid. cap. final. §. 18. Covar. practic. cap. 27. Gamma decis. 65. Thefaurus decis. 67. Donellus lib. 26. comment. cap. 3. ubi plura Osualdus litera H. Pichardus in dict. §. hæc, Instit. de pœna temerè, Faber de error. deced. 19. error. 6. Fachineus lib. 1. controv. cap. 40. & lib. 12. cap. 52. Barbosa lib. 2. voto 18. per tot. Farinac. in report. judic. cap. 52. Valenzuela consil. 132. ex num. 79. & consil. 143. num. 19. Borel. tom. 2. decis. tit. 39. de expens.

CAPVT V.

Innocentius III. ^a Nidrosiensis Archiepiscopo.

Qvod in dubiis: *Ex infra*: Quia verò tam sacerdotes, qui gubernant naves ad pugnam, quam qui personaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant ad pugnandum, omnes enormiter peccant, de rigore canonico eos credimus deponendos.

NOTÆ.

^a Nidrosiensis. Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc tit. cap. unic. Integram

decretalem dedi, & inscriptionem exposui in cap. quod in dubiis, de renunc. & commentarium hujus textus invenies in cap. petitio, penult. de homicid.

CAPVT VI.

Idem ^a London. Episcopo.

Tva discretionis prudentiam. *Ex infra*: Ad illud quod à nobis tertio requisisti, qualiter clerici in ^b latrocinis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi puniri debent. Respondemus, quod à suis ordinibus ^c degradati detrudi debeant in ^d archæis monasteriis ad pœnitentiam peragendam.

NOTÆ.

^a Londinensis. Ita etiam legitur in tertia collectione, sub tit. de vita & honestate cleric. cap. 3. & in cap. tua, de consanguin. & affin. in eadem collect. ubi extat alia pars hujus decretalis; sed quia non reperitur inter editas à Sirleto & Boschetto, ideo ejus integram restituere non possum.

^b Latrocinis. Secus verò si simplex furtum ad-

miserint; nam tunc tantum deponuntur, ut post Hostiensem in presenti, docuit Balboa in cap. cum non ab homine 10. de judiciis.

^c Degradati. Clerici enim cum pœnitentiæ peragendæ causâ in monasterio olim detrucebantur, prius deponi debebant, antequam huic carceri manciparentur. Cum enim monachorum conventus laicorum cœtus censeretur, inter eos agere non poterat clericus integro, suo gradu & statu servato; quare prius per dispositionem ad statum